

XALQ OG'ZAKI IJODI

Ona tili va adabiyot o'qituvchisi

Tangriberganova Shukurjon

Annotatsiya.

Xalq og'zaki ijodi insoniyat madaniyatining eng qadimiy va muhim shakllaridan biridir. U xalqning tarixiy tajribalari, ijtimoiy qadriyatlari, urf-odatlar va dunyoqarashini ifodalaydi. Og'zaki ijod turli shakllarda, masalan, ertaklar, rivoyatlar, afsonalar, maqollar, hikoyalar va qo'shiqlarda namoyon bo'ladi. Ushbu maqola xalq og'zaki ijodining ahamiyati, turlari, funksiyalari va uning jamiyatdagi o'rni haqida so'z yuritadi.

Kalit so'zlar: og'zaki ijod, xalq adabiyoti, ertak, rivoyat, maqol, afsona, urf-odat

Xalq og'zaki ijodi – bu insoniyatning eng qadimiy madaniy meroslaridan biri bo'lib, u avloddan-avlodga og'zaki ravishda yetkaziladi. Og'zaki ijod orqali xalq o'z tarixini, qadriyatlarini, tajribalarini va dunyoqarashini ifodalaydi. U yozma adabiyotdan oldin mavjud bo'lgan va jamiyatning ijtimoiy hayoti bilan chambarchas bog'liq bo'lgan adabiy shakl hisoblanadi. Og'zaki ijod nafaqat ma'naviy va estetik ahamiyatga ega, balki tarbiyaviy, ma'rifiy va axloqiy funksiyalarni ham bajaradi. Masalan, ertaklar va rivoyatlar bolalarga to'g'ri va noto'g'rini, jasorat va donolikni o'rgatadi. Shuningdek, maqollar va afsonalar xalqning hayot tajribasini va dunyoqarashini jamiyat a'zolariga yetkazadi. Shu sababli, xalq og'zaki ijodi inson madaniyati va ma'naviy hayotining muhim qismidir.

Xalq og'zaki ijodi – bu xalqning ma'naviy boyligi va tarixiy tajribasining eng muhim ifodasidir. U yozma manbalardan oldin vujudga kelgan va avloddan-avlodga og'zaki ravishda yetkazilib kelgan. Og'zaki ijod turli shakllarda namoyon bo'ladi: ertaklar, rivoyatlar, afsonalar, maqollar, hikoyalar, qo'shiqlar va hazillar. Har bir shakl o'zining o'ziga xos funksiyasi va maqsadiga ega. Ertaklar ko'pincha axloqiy va tarbiyaviy maqsadlarni bajaradi. Ular bolalarni jasorat, do'stlik, halollik va mehr-

muhabbatga o'rgatadi. Rivoyatlar esa tarixiy voqealar, qadriyatlar va urf-odatlarini avlodlarga yetkazadi. Shu bilan birga, ertaklar va rivoyatlar xalqning dunyoqarashi va ijtimoiy tajribasini ham ifodalaydi.

Afsonalar va hikoyalar odatda xalq e'tiqodlari, diniy tushunchalar va tabiiy hodisalarni tushuntirishga xizmat qiladi. Ular insonlar va tabiat o'rtasidagi munosabatni aks ettiradi, shuningdek, madaniy qadriyatlarni mustahkamlaydi. Hikoyalar esa insoniy fazilatlar, qahramonlik va axloqiy qadriyatlarni o'quvchiga yetkazadi. Maqollar va iboralar xalq tajribasining qisqacha va lo'nda ifodasidir. Ular hayotiy maslahatlar, donolik va ogohlantirishlarni o'z ichiga oladi. Masalan, "Mehnat – ibodat" yoki "Do'stlik – boylik" kabi maqollar xalq hayotida axloqiy va ijtimoiy yo'nalishlarni belgilaydi.

Xalq qo'shiqlari va she'rlari odatda mehr-muhabbat, tabiat, qahramonlik va tarixiy voqealarni aks ettiradi. Ular og'zaki ijodning estetik jihatini kuchaytiradi va xalqni birlashtiruvchi, ma'naviy boylikni oshiruvchi vosita hisoblanadi. Xalq og'zaki ijodi jamiyatda axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. U insonlarni tarbiyalaydi, milliy ongini shakllantiradi va tarixiy merosni avlodlarga yetkazadi. Shu bilan birga, og'zaki ijod ijtimoiy birlik va madaniy barqarorlikni mustahkamlaydi.

Xalq og'zaki ijodining yana bir muhim jihati uning tarbiyaviy va ma'rifiy funksiyasidir. Bolalar va yoshlar ertaklar, rivoyatlar va afsonalar orqali to'g'ri va noto'g'ri ajrata olish, axloqiy qadriyatlarni anglash, sabr-toqat va mardlik kabi fazilatlarini o'rganadilar. Shu bilan birga, og'zaki ijod orqali yosh avlod milliy tarix, urf-odat va an'analarni bilib oladi, madaniy meros bilan tanishadi. Og'zaki ijod, shuningdek, insonning hissiy va ijodiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Masalan, xalq qo'shiqlari va dostonlar orqali insonlar o'z his-tuyg'ularini ifoda etishni o'rganadi, estetik didi rivojlanadi va badiiy tafakkur shakllanadi. Bu esa madaniy va ma'naviy boylikning avloddan-avlodga yetkazilishida muhim vosita hisoblanadi. Og'zaki ijod ijtimoiy va madaniy birlikni mustahkamlaydi. Maqollar, hikoyalar va afsonalar jamiyatdagi axloqiy normalar, mehnatsevarlik, sadoqat va

do'stlik kabi qadriyatlarni targ'ib qiladi. Shu bilan birga, og'zaki ijod xalqni birlashtiruvchi vosita sifatida ham xizmat qiladi, chunki u umumiy tajriba, qadriyat va tarixiy xotirani aks ettiradi. Bugungi kunda ham xalq og'zaki ijodi o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Zamonaviy asrda og'zaki ijod turli media vositalari, audio va video materiallar orqali saqlanmoqda va yosh avlod orasida keng tarqalmoqda. Shu tarzda og'zaki ijod milliy merosni saqlash va yangi avlodga yetkazishda davom etmoqda.

Xulosa.

Xalq og'zaki ijodi insoniyat madaniyati va tarixining ajralmas qismidir. U xalqning dunyoqarashi, axloqiy qadriyatlari, urf-odatlar va tarixiy tajribasini avloddan-avlodga yetkazadi. Ertaklar, rivoyatlar, afsonalar, maqollar, hikoyalar va qo'shiqlar orqali og'zaki ijod insonni tarbiyalaydi, ma'naviy va estetik dunyoqarashini boyitadi. Og'zaki ijod jamiyatda ijtimoiy birlik, axloqiy qadriyatlarni saqlash va madaniy merosni himoya qilishda muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy asrda ham u texnologiyalar yordamida saqlanib, yangi avlodga yetkazilmoqda. Shu bois, xalq og'zaki ijodi insonning shaxsiy rivojlanishi va jamiyatning ma'naviy boyligi uchun bebaho manba hisoblanadi. Og'zaki ijod inson hayotida tarbiyaviy, estetik, ma'rifiy va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lib, milliy madaniyatni rivojlantirishda hal qiluvchi o'rin tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Adabiyot: 5-sinf (1-qism) uchun darslik / Yo'ldoshev, Q. B., Olimjonov, O. O., Vusufjonova, N. N., Qambarova, S. I., To'xliyeva, D. B.; muharrir X. A. Ibrohimov. – Toshkent: Novda -Edutainment, 2024. – 100 b.
2. Adabiyot: 6-sinf uchun darslik / Mirzayeva, Z. I., Djalilov, K. Q. – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2022. – 224 b.
3. Bettelheim, B. The Uses of Enchantment: The Meaning and Importance of Fairy Tales. – New York: Vintage Books (Random House), 1976. – [Portions of this book originally appeared in The New Yorker].
4. Dundes, A. The Study of Folklore. – New York: Prentice-Hall, 1965. – 443 p.

5. Safarov, O., Jamilova, B., Safarova, N. Bolalar adabiyoti va folklor. – Toshkent: Turon zamin ziyo, 2015. – 256 b.